2024

Verslag van werkzaamheden 2023

Ons inzicht in publiek geld en prestaties van de overheid

Algemene Rekenkamer

De Algemene Rekenkamer in 2023

Missie: we dragen bij aan het verbeteren van het functioneren en presteren van de rijksoverheid en de daarmee verbonden organen.

Onze organisatie

295
medewerkers ultimo 2023

51/49
man/vrouw-verhouding

€ 39,3 miljoen
begroting

59 publicaties over ontvangsten en uitgaven

Meer inzicht in publiek geld

24
rapporten verantwoordings-onderzoek

Meer inzicht in resultaten publiek geld

3
Focus-onderzoeken

7
doelmatigheid-doeltreffendheids-onderzoeken

25
brieven en web-publicaties

Activiteiten

59
publicaties

30
briefings en gesprekken Eerste en Tweede Kamer

48
nieuws-berichten

35
externe activiteiten en mediaoptredens

Onderzoeksrapporten in 2023

1. Focus op opvangcapaciteit voor asielzoekers
2. Vertrouwelijk rapport aan de CIVD (titel wordt niet bekend gemaakt)[1]
3. Betalingsregelingen bij uitvoeringsorganisaties van het Rijk
4. Digitale identiteit vraagt veel van DigiD en eHerkenning
5. Georganiseerde onmacht; Over de rol van de rijksoverheid bij de jeugdbescherming
6. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022: Staat van de rijksverantwoording 2022; Ten geleide: van de dingen die niet voorbijgaan
7. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 De Koning (I)
8. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Staten-Generaal (IIA)
9. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB)
10. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Algemene Zaken (III)
11. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Koninkrijksrelaties IV en BES-fonds (H)
12. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Buitenlandse Zaken (V)
13. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI)
14. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)
15. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII)
16. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Financiën en Nationale Schuld (IX)
17. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Defensie (X)
18. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (XII)
19. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII)
20. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) en Diergezondheidsfonds (F)
21. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV)
22. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI)
23. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII)
24. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII)

1 CIVD Commissie voor de Inlichtingen en Veiligheidsdiensten. Dit is een commissie van de Tweede Kamer.

25. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Nationaal Groeifonds (XIX)
26. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Gemeentefonds (B)
27. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Provinciefonds (C)
28. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Deltafonds (J)
29. Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Defensiematerieel-begrotingsfonds (K)
30. Focus op vogelgriep
31. EU-recht in de praktijk
32. Gelijke kansen in het middelbaar beroepsonderwijs; Deel 1: Sturen op een goede uitgangspositie voor álle mbo-studenten
33. Focus op onveilige arbeidsomstandigheden
34. Voorbij de dijk; Keuzes in het waterveiligheidsbeleid

Inhoud

Vooraf 6

Verslag van werkzaamheden 2023 7

Taak Algemene Rekenkamer 7
Missie en strategie 8
Dialoog met de omgeving 9
Publicaties in 2023 10
Verantwoordingsonderzoek 2022 11
Webdossier Voortgangsmeter aanbevelingen 2023 12
Interview Rapport Betalingsregelingen bij uitvoeringsorganisaties 13
Interview Rapport Digitale identiteit 15
Interview Onderzoek doen naar staatsgeheime informatie 17
Interview Voorbij de Dijk (rapport en bordspel) 19
Interview Parlementaire verkenning strafrechtketen 21
Aandacht voor kwaliteit 23
Samenwerken met andere rekenkamers 24
Interview Makandra-programma 27
Over dit verslag 29

Bijlagen 30

Bijlage 1 Publicatieoverzicht 2023 30
Bijlage 2 Voorstellen voorgelegd op grond van de Comptabiliteitswet 2016 34
Bijlage 3 Briefings en gesprekken Eerste en Tweede Kamer 35
Bijlage 4 Externe activiteiten en media-optredens 2023 39
Bijlage 5 Stand van zaken aanbevelingen externe evaluatie door andere nationale rekenkamers (peer review) 42

Vooraf

Voor u ligt het eerste Verslag van Werkzaamheden dat verschijnt sinds mijn aantreden als president van de Algemene Rekenkamer, afgelopen september. Net zoals je niet over je graf heen moet regeren, zo kun je ook niet over je wieg heen regeren. Toch neem ik u graag mee langs enkele publicaties en activiteiten uit héél 2023. Om daarmee te illustreren hoe de Rekenkamer de meer dan 400 miljard euro uitgaven en inkomsten van de Rijksoverheid controleert en kan blijven bijdragen aan het presteren van de overheid en aan een lerende cultuur binnen de overheid. De Rekenkamer vervult een bijzondere positie in het Nederlandse staatsbestel. We controleren de uitgaven en inkomsten van de Rijksoverheid. Wordt het geld uitgegeven en verantwoord volgens de geldende wet- en regelgeving? En wat presteert de overheid met de meer dan 400 miljard euro aan belasting- en premiegeld? Is het beleid doeltreffend (worden de beoogde effecten bereikt) en is het doelmatig (had méér bereikt kunnen worden met hetzelfde geld, of had hetzelfde bereikt kunnen worden met minder geld)?

Een voorbeeld daarvan is ons onderzoek naar de opvangcapaciteit voor asielzoekers. In de afgelopen 23 jaar zijn de uitgaven aan asielopvang 21 keer te laag begroot. De raming blijkt vaak ingehaald te worden door de feitelijke ontwikkelingen. Daardoor is het COA de opvangcapaciteit voortdurend aan het op- en afschalen. Dit is een belangrijke reden voor de stijgende kosten van de asielopvang. Met dit rapport heeft de Rekenkamer het mechanisme hierachter zichtbaar gemaakt, hetgeen kon rekenen op grote belangstelling van zowel het parlement als de media. Een ander voorbeeld is verantwoordingsdag. We hebben de ontvangsten en uitgaven van de rijksoverheid onderzocht. Wij constateerden dat 10 van de 12 ministeries kampen met tekortkomingen in hun financieel beheer. De Algemene Rekenkamer vindt dat zorgelijk: het is een signaal dat de rijksoverheid onvoldoende bestand is tegen een nieuwe crises.

Wij hebben in het afgelopen jaar 59 publicaties verzorgd: rapporten, brieven en andere publicaties. Al deze publicaties zijn aangeboden aan de Tweede Kamer. In dit Verslag van Werkzaamheden gaan we aan de hand van zes interviews in op enkele onderzoeken en activiteiten uit 2023. Verder besteden we ook nog aandacht aan onze kwaliteit en onze samenwerking met andere rekenkamers. Door inzicht te bieden in publiek geld, en te controleren wat de overheid ermee presteert, dragen wij bij aan een overheid die leert van het verleden en beter gaat presteren voor burgers en bedrijven. Dat is nu belangrijker dan ooit. Nederland staat voor grote uitdagingen: er moeten scherpe keuzes gemaakt worden met schaars geld. De Rekenkamer wil hier in de komende jaren een (nog) grotere bijdrage aan leveren.

Pieter Duisenberg
President van de Algemene Rekenkamer

Verslag van werkzaamheden 2023

Taak Algemene Rekenkamer

De taak van de Algemene Rekenkamer is het onderzoeken van de uitgaven en ontvangsten van het Rijk. Wij voeren onze taak uit door onderzoek te doen naar:

- de rechtmatigheid van deze inkomsten en uitgaven, en
- de doelmatigheid en doeltreffendheid van het overheidsbeleid dat met deze inkomsten en uitgaven wordt uitgevoerd.

Onderzoek naar de rechtmatigheid

Ons jaarlijkse rechtmatigheidsonderzoek richt zich op de vraag of de rijksoverheid in het voorgaande jaar het publiek geld volgens de regels heeft ontvangen en uitgegeven. We gaan daarvoor na of de informatie in de rijksverantwoording goed aansluit op de informatie in de jaarverslagen van de ministers. Als dit in orde is, geven we een verklaring van goedkeuring af bij de rijksrekening en de rijkssaldibalans. In de rijksrekening zijn alle uitgaven, ontvangsten en financiële verplichtingen van het Rijk opgenomen.

Ons rechtmatigheidsonderzoek maakt deel uit van ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek. De resultaten daarvan publiceren wij elk jaar op Verantwoordingsdag, de derde woensdag in mei. Op Verantwoordingsdag 2023 (17 mei 2023) hebben we in het kader van ons verantwoordingsonderzoek 24 rapporten uitgebracht over de rijksbegroting 2022. De titels van deze 24 VO-rapporten staan in bijlage 1.

Onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid

Ons doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek richt zich op de vraag of de doelen van het rijksbeleid zijn bereikt en of dit op een zo efficiënt mogelijke manier is gebeurd. Met andere woorden: we beoordelen of het overheidsbeleid de gewenste resultaten heeft opgeleverd en of de rijksoverheid, en de daarmee verbonden organen het geld zinnig en zuinig hebben uitgegeven. We kijken daarbij ook naar de uitvoering: zijn de juiste maatregelen ingezet en pasten de gekozen maatregelen bij het doel van het beleid?

In 2023 hebben wij 7 rapporten met doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek gepubliceerd. Daarvan was 1 rapport een vertrouwelijke publicatie. In bijlage 1 zijn de titels van deze 7 rapporten opgenomen.

Onderzoeken op verzoek

Wij bepalen als Algemene Rekenkamer zelf wat wij onderzoeken en hoe we dat doen. Wel kunnen het parlement en de regering bij ons een verzoek indienen voor een onderzoek, bijvoorbeeld als ze behoefte hebben aan een

onafhankelijk, deskundig oordeel over een bepaald onderwerp. Wij maken vervolgens een eigen afweging over het honoreren van zo'n verzoek. In 2023 hebben wij geen onderzoeken gepubliceerd, waaraan een formeel verzoek van het parlement of de regering ten grondslag lag. Wij zijn in 2023 met twee onderzoeken op verzoek gestart en hebben op 29 februari 2024 op verzoek van het kabinet een rapport over de kosten MH17 gepubliceerd.

Bijzondere projecten

Bijzondere projecten zijn onderzoeken bij de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD), en de controle van de geheime uitgaven. In 2023 hebben wij voor de eerste keer de producten van onze bijzondere projecten in het jaarlijkse publicatieoverzicht opgenomen.

Speciale onderzoeksbevoegdheden

De Algemene Rekenkamer heeft bijzondere wettelijke bevoegdheden om verantwoordingsonderzoek en doelmatigheids-/doeltreffendheidsonderzoek te doen. Zo hebben wij bij alle dienstonderdelen van het Rijk toegang tot goederen, administraties, documenten en andere informatiedragers. Dat is vastgelegd in de Comptabiliteitswet 2016.

Soms verandert de publieke taakuitvoering van instellingen op afstand van het Rijk. Dat kan gevolgen hebben voor de controletaak of de controle-bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer. Om te voorkomen dat hierover onduidelijkheid ontstaat, bepaalt de Comptabiliteitswet 2016 dat ministers vooraf overleg moeten voeren met de Algemene Rekenkamer. Ook over voorgenomen wijzigingen van de Comptabiliteitswet, en daarop gebaseerde lagere regelgeving, moet vooraf overleg zijn met de Algemene Rekenkamer. In 2023 is over 3 voorstellen formeel overleg gevoerd. In bijlage 2 vindt u een overzicht van deze 3 voorstellen.

Missie en strategie

Hoeveel er ook verandert in de wereld om ons heen, ons uitgangspunt blijft hetzelfde: publiek geld vraagt om publieke verantwoording. Juist in alle maatschappelijke dynamiek doen wij nog steeds waar wij al ruim 200 jaar goed in zijn: de controle van de inning en besteding van publiek geld. Ons onderzoek vormt de basis voor het invullen van onze missie: bijdragen aan het verbeteren van het functioneren en presteren van de rijksoverheid en de daarmee verbonden organen.

Voor de periode 2021-2025 hebben we de volgende strategische keuzes gemaakt:

- Burgers en bedrijven als vertrek- en eindpunt voor ons werk. We doen nadrukkelijker onderzoek vanuit het perspectief van burgers en bedrijven. Waar mogelijk geven we aan of de rijksoverheid geld voor burgers en bedrijven zinnig, zorgvuldig en zuinig heeft besteed. Uitvoering van beleid is hierbij een belangrijk deel van de onderzoeksfocus.
- IT en databeheer. Goed functionerende informatietechnologie is belangrijk voor het functioneren van het Rijk en voor de dienstverlening. Daarom krijgt onderzoek naar informatiebeheer een prominente rol in het verant-woordingsonderzoek.

- Doelmatigheid. We nemen de vraag of geld doelmatig is besteed in meer onderzoeken mee. Daarnaast formuleren we concrete jaarlijkse doelstellingen voor publicaties waarin we een oordeel kunnen geven over doelmatigheid van het beleid.
- Oordeel. In onze onderzoeken geven we vaker dan in het verleden oordelen over de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de besteding van publiek geld en van het gevoerde beleid.

Binnen deze strategische keuzes hebben we voor de komende jaren de volgende prioriteiten gesteld. Aandacht voor de euro, de resultaten van beleid en uitvoering en aandacht voor het lerend vermogen van de overheid.

Dialoog met de omgeving

De Algemene Rekenkamer zoekt actief de dialoog met haar omgeving. Dat geldt voor zowel het college als voor management en medewerkers. We vinden het belangrijk om te weten wat effecten van het overheidsbeleid voor personen, bedrijven en andere (overheids) organisaties zijn. Waar lopen zij tegen aan? Welke ideeën hebben zij, welke vraagstukken houden hen bezig en wat verwachten ze van de Algemene Rekenkamer? Als we hier goed zicht op hebben, kunnen we met ons werk meer toegevoegde waarde leveren voor onze doelgroepen. Onze blik naar buiten is niet alleen nuttig om signalen te ontvangen en inzicht te krijgen in de behoeftes van onze doelgroepen. Het doel is ook om de impact van onze onderzoeken te vergroten. Hierna bespreken we de manieren waarop we met doelgroepen contact onderhouden.

Parlement en regering

Wij geven het parlement het hele jaar door informatie die is gebaseerd op gedegen onderzoek naar de rechtmatigheid, de bedrijfsvoering, en het financieel beheer van ministeries, dienstonderdelen en uitvoeringsinstellingen. Ook doen we waar nodig aanbevelingen voor verbetering.

In afzonderlijke briefings geven we desgewenst een toelichting bij de uitkomsten van onze onderzoeken aan de betrokken commissies in de Tweede en Eerste Kamer en/of aan de betrokken bewindspersonen.

In 2023 hebben wij 22 briefings aan het parlement gegeven en 8 gesprekken gevoerd met commissie en kamerleden (zie bijlage 3). Zo hebben wij in 2023 een diner pensant georganiseerd met 30 leden van de Eerste Kamer waar wij nader kennis hebben gemaakt en waar wij onze positie nader hebben toegelicht.

Hoge Colleges van Staat en kennisinstituten

Wij voeren regelmatig overleg met organisaties die net als de Algemene Rekenkamer behoren tot de Hoge Colleges van Staat, zoals de Raad van State, de Nationale ombudsman en de Eerste en Tweede Kamer. Daarnaast onderhouden we contact met kennisinstituten, onafhankelijke adviesorganen, planbureaus van de rijksoverheid en universiteiten. Daarbij bekijken we of er mogelijkheden zijn om gezamenlijk op te trekken rond bepaalde thema's.

Burgers en bedrijven

We vinden het belangrijk dat burgers en bedrijven weten wat de Algemene Rekenkamer doet en waarvoor ze bij ons terechtkunnen. Ons werk staat immers in dienst van de samenleving. Daarom maken we onze onderzoeksbevindingen publiek toegankelijk via onze website. Ook geven we uitleg bij onze rapporten in korte video's die we verspreiden via onze website, YouTube en sociale media. We attenderen geïnteresseerden via X en LinkedIn op nieuw onderzoek of nieuwe vacatures en we verstrekken informatie over onze activiteiten via Facebook. Op onze website hebben wij de mogelijkheid gecreëerd om burgers en bedrijven de gelegenheid te geven om signalen af te geven en suggesties te doen voor onderzoek.

Media

We onderhouden contacten met de media en we brengen persberichten uit om de uitkomsten van ons onderzoek te delen met het publiek, en om onze rol en positie toe te lichten. Verder publiceren wij vaker dan vroeger opinieartikelen. In veel gevallen is het onderwerp van zo'n opinieartikel gebaseerd op één of meer onderzoeken van de Algemene Rekenkamer. Soms verschijnen zulke artikelen op de publicatiedag van het betreffende rapport, soms later. Voor al deze extern gepubliceerde teksten geldt dat we ze ook op onze eigen website plaatsen. In bijlage 4 staat een overzicht van onze externe activiteiten en mediaoptredens in 2023. (35)

Publicaties in 2023

Onze onderzoekswerkzaamheden in 2023 leidden tot 59 publicaties. Dat zijn er evenveel als in 2022 (59). Uit tabel 1 blijkt dat we in 2023 meer brieven hebben gepubliceerd en iets minder rapporten en webdossiers (andere producten).[1]

Tabel 1 *Aantal publicaties 2020 tot en met 2024*

Jaar	2020	2021	2022	2023
VO-rapport	21	22	24	24
Rapport	18	13	13	10
Brieven	21	19	15	20
Ander product	7	14	7	5
Totaal	**67**	**68**	**59**	**59**

In 2023 hebben wij voor de eerste keer de producten van onze bijzondere projecten in het jaarlijkse publicatieoverzicht opgenomen. Bijzondere projecten zijn onderzoeken bij de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD), en de controle van de geheime uitgaven. In 2023 publiceerden we hierover 8 brieven en 1 rapport. Door ook deze onderzoeksresultaten bekend te maken, willen we transparanter zijn over de inzet van onze onderzoekscapaciteit en de resultaten daarvan. Een overzicht van alle 59 publicaties uit 2023 is opgenomen in bijlage 1. Wij hebben al deze publicaties aan de Tweede Kamer aangeboden.

1 Voorafgaand aan de Tweede Kamer verkiezingen van 22 november 2023 hebben wij een publicatieluwe periode in acht genomen. Daardoor zijn er enkele geplande publicaties verschoven van 2023 naar 2024.

Doelmatigheidsonderzoeken met oordelen over het beleid

In deze strategische periode (2025) stellen we jaarlijks doelen voor het aantal publicaties waarin we een oordeel kunnen vellen over de doelmatigheid van het gevoerde beleid. In ons jaarlijkse verslag leggen we daarover verantwoording af.

Voor 2023 was het onze ambitie om 2 doelmatigheidsonderzoeken te publiceren waarin we een oordeel geven over de doelmatigheid van het beleid. Die doelstelling hebben wij bereikt. Het gaat om de volgende onderzoeksrapporten:

- Digitale identiteit vraagt veel van DigiD en eHerkenning
- Voorbij de dijk; Keuzes in het waterveiligheidsbeleid

Verantwoordingsonderzoek 2022

Prinsjesdag en Verantwoordingsdag horen onlosmakelijk bij elkaar. Op Prinsjesdag kijken we vooruit naar de plannen van de regering, op Verantwoordingsdag kijken we wat de regering heeft gepresteerd. Op Verantwoordingsdag presenteren wij de resultaten van ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek.

In ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek:

- controleren wij de rijksrekening, het overzicht van de uitgaven en ontvangsten van het Rijk. Wij geven een oordeel over de rijksrekening in de vorm van een verklaring van goedkeuring bij de rijksrekening en de rijkssaldibalans;
- beoordelen wij de jaarverslagen die de ministers op Verantwoordingsdag aanbieden aan de Staten-Generaal;
- onderzoeken wij de bedrijfsvoering en de beleidsresultaten van de ministeries gedurende het begrotingsjaar.

Op Verantwoordingsdag 2023 (17 mei 2023) hebben wij de resultaten van ons verantwoordingsonderzoek 2022 (24 rapporten) aangeboden aan de Tweede Kamer.

In ons verantwoordingsonderzoek 2022 hebben wij geconstateerd dat de rechtmatigheid van de uitgaven en ontvangsten op de rijksrekening is verbeterd. In 2020 en 2021 was de bestrijding van de coronacrisis een belangrijke bron van onrechtmatige bestedingen. In het voorjaar van 2022 kwam er een einde aan de coronacrisis.
Ons verantwoordingsonderzoek houdt niet op bij de controle op de ontvangsten en bestedingen van de rijksoverheid. Wij beoordelen ook of de ministers de zaken goed geregeld hebben op hun departementen. In andere woorden: of de bedrijfsvoering op orde is.

Wij constateren dat in 2022 de rechtmatigheid is verbeterd, terwijl wij bij een aantal ministeries flinke tekortkomingen vaststellen in het financieel beheer. Anders gezegd: de kas is beter op orde, maar het kasbeheer niet. Dat vinden wij zorgelijk.

Onze zorgen komen voort uit de bevindingen bij ons onderzoek naar de bedrijfsvoering bij het Rijk. Wij constateerden 44 onvolkomenheden in 2022, 2 minder dan in 2021. Maar als we kijken naar de aard van de onvolkomenheden in 2022, dan valt op dat meer dan de helft ervan (23) samenhangt met financieel beheer.

Vooral de inkoop van materieel en inhuur van personeel verloopt op veel ministeries niet zoals het hoort. Regelmatig ontbreekt de onderbouwing die aantoont dat het ministerie de goederen of diensten waarvoor is betaald, daadwerkelijk heeft ontvangen. Ook zien we dat er fouten zijn gemaakt bij aanbestedingen. We constateerden dit 11 keer bij 7 ministeries – rijksbreed dus. Dit is voor ons reden om de minister van Financiën te vragen betrokken te blijven bij de oplossing van deze vaak hardnekkige problemen.

In het verantwoordingsonderzoek 2022 bekeek de Algemene Rekenkamer ook bij 10 beleidsmaatregelen of deze de verwachte resultaten opleverden. De uitkomsten van ons onderzoek laten zien dat er vaak weinig zicht is op de resultaten bij deze beleidsmaatregelen. En als er wel zicht op is, dan vallen de resultaten tegen. Het is belangrijk die uitkomsten mee te nemen bij nieuw beleid, waarbij het Rijk overigens steeds vaker gebruik wil maken van fondsen, zoals bijvoorbeeld het Warmtefonds, het Nationaal Groeifonds en een klimaat- en transitiefonds.

Webdossier Voortgangsmeter aanbevelingen 2023

Met onze onderzoeken willen we bijdragen aan het presteren en functioneren van de rijksoverheid en de daarmee verbonden organen. Eén manier om te meten of onze onderzoeken daadwerkelijk bijdragen aan een beter presterende en functionerende overheid, is onderzoek doen naar de opvolging van onze aanbevelingen. Met de Voortgangsmeter 2023 hebben we in beeld gebracht wat de ministeries hebben gedaan met de 513 aanbevelingen uit onze onderzoeken in de periode 2017-2022. Het gaat hierbij om aanbevelingen uit ons doelmatigheidsonderzoek en aanbevelingen uit onderzoek naar beleidsmaatregelen in het verantwoordingsonderzoek. Uit ons onderzoek komt naar voren dat op gemiddeld 71% van de aanbevelingen een actie van het ministerie volgt.

Opvallend is dat de er grote verschillen zijn tussen het aantal toezeggingen per bewindspersoon. Beleidsterreinen waar weinig toezeggingen op onze aanbevelingen worden gedaan zijn onder andere Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW), Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en Economische Zaken en Klimaat (EZK). We zien ook dat op deze beleidsterreinen weinig acties worden ondernomen naar aanleiding van onze aanbevelingen. Dit staat in contrast met andere ministeries waar we zien dat naar aanleiding van onze onderzoeken wel acties worden ingezet. Uiteindelijk gaat het er om dat onze onderzoeken bijdragen aan het verbeteren van het presteren en functioneren van de overheid.

Deze uitkomsten zijn in lijn met voorgaande edities van de Voortgangsmeter.

Interview

Rapport Betalingsregelingen bij uitvoerings-organisaties

De drie grootste schuldeisers van de rijksoverheid hebben weinig oog voor kwetsbare burgers die vanwege afbetaling van schulden onvoldoende leefgeld overhouden. De aanpak voor duizenden burgers met problematische schulden is daardoor onvoldoende effectief, vooral als het aankomt op maatwerk. *Max Verhoeven (onderzoeker Algemene Rekenkamer)* en *Corinne Pijnenburg (clustercoördinator Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid)* vertellen meer over het onderzoek naar betalingsregelingen.

Waar haalden jullie de data voor het onderzoek vandaan?

Verhoeven: "Die komen van de 3 grootste schuldeisers van de rijksoverheid. Dat zijn de Belastingdienst, het CJIB (dat onder andere verkeersboetes int) en het CAK (dat de eigen bijdrage int bij zorgregelingen). Daarnaast hebben we bijvoorbeeld een telefoonlijn opgezet zodat burgers met betalingsregelingen ons konden bereiken."

Wat is het nut van zo'n telefoonlijn?

Verhoeven: "Die is belangrijk om het perspectief van de burger mee te kunnen nemen in ons onderzoek. Zo kwamen we in contact met de mensen voor wie het beleid is bedoeld. Het bracht ons ook in contact met bijvoorbeeld bewindvoerders, die namens iemand de schulden en betalingen beheren. Het gaf ons een bijzonder inkijkje in hoe de verschillende betalingsregelingen uitpakken voor gewone mensen. We zagen echt hoe mensen door een combinatie van regelingen en onduidelijke procedures onder het bestaansminimum terechtkwamen."

Krijg je dan ook schrijnende gevallen aan de telefoon? Hoe ga je daarmee om?

Verhoeven: "In de eerste plaats zijn we onderzoeker, geen hulpverlener. Maar je bent ook een mens. Daarom hebben we met de uitvoeringsorganisaties de afspraak gemaakt dat wanneer een van onze onderzoekers iemand met een schrijnende situatie aan de lijn krijgt, we de naam van deze persoon doorgeven aan de uitvoeringsorganisatie die de casus gaat bekijken. De persoon in kwestie vragen we hiervoor eerst toestemming. Ik weet van ten minste één mevrouw die ons na het onderzoek liet weten dat er in haar geval een fout werd ontdekt. Die is daarna hersteld. Daardoor is het haar nu gelukt om schuldenvrij te worden. Dat vond ik wel bijzonder."

Wat gebeurt er met de resultaten?

Pijnenburg: "Op basis van het rapport hebben de betrokken uitvoeringsorganisaties direct aanpassingen aangebracht in hun communicatie-uitingen. Ook is de Rijksincassovisie inmiddels geactualiseerd. Dat is goed nieuws, want daarmee verbeteren we de betalingsregelingen niet alleen bij de 3 onderzochte uitvoeringsorganisaties, maar bij alle publieke dienstverleners van de Rijksoverheid die in hun werk met incasso te maken hebben."

Hoe kijk je nu terug op het onderzoek?

Pijnenburg: "Het is een waardevol onderzoek gebleken dat heeft bijgedragen aan het voorkomen en aanpakken van problematische schulden bij mensen. En dat is heel belangrijk!"

Interview

Rapport Digitale identiteit

DigiD en eHerkenning worden massaal gebruikt door burgers en bedrijven om online toegang te krijgen tot (overheids)diensten, en leveren zo tijdwinst op voor de maatschappij. Daarmee hebben deze middelen hun doel grotendeels bereikt, concludeerde de Algemene Rekenkamer in 2023. Tegelijk wil *Rekenkameronderzoeker Aard-Jan Seppenwoolde* ook waarschuwen: de overheid is onvoldoende voorbereid op nieuwe vormen van digitale identificatie.

Waarom kozen jullie dit onderwerp voor je onderzoek?

"Het is echt belangrijk voor de maatschappij. DigiD en eHerkenning zijn de toegangspoort, en daarmee de hoeksteen, van de digitale dienstverlening. Die moet goed in elkaar zitten. Bovendien zit er een Europese digitale identiteit aan te komen. Wat dat precies gaat betekenen is nog afwachten. Toch is het goed om nu al te kijken hoe ons huidige stelsel werkt. We hebben op zich een goed werkend systeem in Nederland, maar door dit soort nieuwe ontwikkelingen kan dat weer op de schop gaan."

Waar begin je, als je zoiets wilt onderzoeken?

"We maakten eerst een voorverkenning en daarin bekijk je wat de belangrijkste partijen zijn. In ons geval het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties maar zeker ook Logius. Dat is de overheidsdienst achter DigiD. Beide organisaties reageerden best positief toen we aanklopten. Ze hebben op operationeel niveau wel audits lopen, maar de essentiële vragen die wij hadden, waren nog niet echt onderzocht. Bereikt het systeem de doelen? Hoeveel kost het nou? De beleidsinhoudelijke mensen daar waren ook nieuwsgierig naar de antwoorden daarop en vonden het interessant wat we gingen doen. Het beeld is misschien dat de hakken snel in het zand gaan als wij binnenkomen, maar dat was echt niet zo."

Jullie resultaten hadden een vrij positieve boodschap.

"Deels, zeker. We zagen dat eHerkenning en DigiD gewoon goed lopen. Er wordt veel gebruik van gemaakt en het systeem is technisch op orde. Tegelijkertijd gaan die ontwikkelingen heel snel en het is maar de vraag of de uitvoeringsorganisaties er allemaal wel klaar voor zijn wanneer die nieuwe middelen er zijn. Dat is een groot punt in ons onderzoek. Voor een uitvoeringsorganisatie zou het niet uit moeten maken met welk middel iemand inlogt. Dat kan via een aansluitpunt, maar dat is er niet."

Wat voor impact had het rapport na de publicatie?

"Het heeft geholpen om eens op een rijtje te zetten hoe alles samenhangt. We hebben dit complexe veld op een toegankelijke manier uitgelegd. Vanuit het veld hoorde ik dat mensen ons rapport erbij pakken als ze willen weten hoe het zit. Dat vond ik een mooi compliment. Maar het was sowieso een vooruitstrevend onderzoek. We hebben bijvoorbeeld ook een toetsingskader gemaakt waarmee rekenkamers in andere landen hun eigen digitale authenticatiemiddelen gemakkelijker kunnen beoordelen. Hierin lopen we voorop. En misschien komt er wel een vervolg: als de digitale identiteit straks echt is ingevoerd, zou het wel interessant zijn om de thermometer er nog eens in te steken."

Volgen andere landen jullie voorbeeld?

"Curaçao is een mooi voorbeeld. Daar hadden ze nog geen digitale identiteit zoals bij ons, maar die willen ze wel hebben. Ze zeiden daar dat het rapport als een geschenk uit de hemel kwam. Zij pakken dit nu op. Een van onze collegeleden heeft hierover binnenkort een gesprek met de minister op Curaçao die hierover gaat."

Interview

Onderzoek doen naar staatsgeheime informatie

Staatsgeheime informatie van de AIVD en MIVD mag niet in verkeerde handen vallen. Het gaat immers om de bescherming van onze nationale veiligheid. Maar uiteindelijk zijn die diensten ook gewoon overheidsorganisaties die onafhankelijk gecontroleerd moeten kunnen worden. Hoe doe je onderzoek wanneer je niets over de inhoud mag delen met de buitenwereld? *Karen en Patrick (onderzoekers Algemene Rekenkamer)* leggen het uit.

Staatsgeheime informatie controleren gaat niet zomaar. Wat was er nodig om toegang te krijgen?

Karen: "Ten eerste is een screening verplicht door middel van een veiligheidsonderzoek. Wij zijn op het hoogste niveau gescreend, net als de medewerkers van de diensten. Het is de meest uitgebreide screening. Je moet dan allerlei persoonlijke gegevens delen, ook die van je partner. Daarnaast moet je referenten opgeven en word je uitgebreid geïnterviewd. Bij sommigen vond dat gesprek zelfs thuis plaats. Met het onderzoek wordt vastgesteld of je eerlijk, onafhankelijk, loyaal, integer én veiligheidsbewust bent. Ik begrijp heel goed dat dat nodig is, maar tegelijkertijd vond ik het best ingrijpend."

Merk je iets van de geheimhouding in je onderzoekswerk?

Karen: "Dat merk je wel. We doen ons werk op het netwerk van de diensten zelf, dat volledig is afgesloten van de buitenwereld. Maar we kunnen ook in een beveiligde ruimte op kantoor werken. Telefoons, iPads en laptops moeten daar in de kluis. Per onderzoek bekijken we in hoeverre het openbaar gemaakt kan worden, maar dat is vaak slechts op hoofdlijnen het geval."

Patrick: "Met onze andere collega's en thuis kunnen we niet inhoudelijk praten over wat we die dag hebben gedaan, maar daar kan ik wel mee omgaan. Ik kan bijvoorbeeld wel vertellen of ik een goed overleg heb gehad zonder op de inhoud in te gaan. Verder merk je het wanneer je onderzoek klaar is: bij andere onderzoeken betekent dat klaar zitten om media-aandacht te volgen en je kunt er trots over vertellen tegen vrienden. Wij zijn ook trots, ons onderzoek zien we verschil maken, maar we delen die trots slechts in klein gezelschap."

Is het lastig om toegang te krijgen tot informatie?

Karen: "We moeten als team wel redelijk standvastig zijn qua samenstelling. Je moet je meerjarig verbinden. Als we interviews houden, zien we vaak wel wat voorzichtigheid: 'Hebben jullie wel een screening? Wat doen jullie met onze informatie?' Maar het lukt goed om de medewerkers van de diensten gerust te stellen. En daarna zijn ze niet anders dan iedere andere uitvoerder: trots op wat ze doen, en ze vertellen er heel graag over."

Dit is de eerste keer dat in het Verslag van Werkzaamheden ook deze 'geheime' onderzoeken opgenomen worden. Is dat een bewuste keuze?

Patrick: "Ja, dat is onderdeel van wat onze vorige president Arno Visser 'normalisering' noemde. Natuurlijk kan niet alle informatie over de AIVD en MIVD openbaar gemaakt worden. Geheimhouding is nodig, maar geheimzinnigheid niet. We rapporteren in die gevallen niet aan de hele Tweede Kamer maar aan de Commissie voor Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, ook wel de CIVD of de 'Commissie Stiekem' genoemd. In veel opzichten zijn de diensten niet anders dan andere onderdelen van het Rijk. Zo hebben we in 2021 een openbaar rapport gepubliceerd, *Slagkracht AIVD en MIVD*, waarin bleek dat de spanning tussen ambities, de middelen en de tijd die je ervoor krijgt, bij deze diensten net zo erg speelt als op andere plekken. Wij proberen ze dan ook zo 'normaal' mogelijk te behandelen."

Interview

Voorbij de Dijk (rapport en bordspel)

De Algemene Rekenkamer wil een positieve impact hebben op het beleid in Nederland. Dat gaat verder dan rapporten alleen. Hoe zorg je ervoor dat de onderzoeksresultaten meer zijn dan zwarte inkt op wit papier? *Emmy Bergsma (onderzoeker Algemene Rekenkamer)* en *Jelmer Koedood (onderzoeker Algemene Rekenkamer)* werkte samen om de bevindingen uit het rapport *Voorbij de Dijk* over waterveiligheid een extra dimensie te geven. Via een bordspel waarin Nederland gered moet worden van het stijgende water.

Waarom zou je een bordspel maken over een Rekenkamerrapport?

Bergsma: "We kwamen op dit idee omdat er vlak na de publicatie van ons rapport een groot Deltacongres in Groningen zou plaatsvinden over waterveiligheid, met ongeveer 1.500 deelnemers. We verzorgden daar één van de vele workshops. Voor de workshop zochten we naar een manier om het ingewikkelde begrip meerlaagsveiligheid snel begrijpelijk te maken. Daarom hebben we dit bordspel ontwikkeld. Het is leuk om te spelen en laat tegelijkertijd de bevindingen uit ons rapport goed zien.

Wat zijn die bevindingen en hoe komen ze terug in het spel?

Bergsma: "De bedoeling van het spel is om Nederland te beschermen tegen overstromingen. De rijksoverheid doet dit via 'meerlaagsveiligheid'. Die bestaat uit 3 lagen: 1 is dijken bouwen en rivieren verruimen, 2 zijn maatregelen in de ruimtelijke ordening. En 3 is crisisbeheersing, zoals evacuatieroutes en nooddiensten. Deze lagen moeten bij elkaar komen in het nationale waterveiligheidsbeleid. In ons rapport constateren we dat er meerdere belemmeringen zijn voor de uitvoering van meerlaagsveiligheid in Nederland. De lagen worden eerder afzonderlijk aangepakt dan integraal. Het kost heel veel tijd om afstemming te vinden tussen partijen. En de minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft voornamelijk doelen en instrumenten ontwikkeld voor laag 1. Al die factoren komen ook terug in het spel."

Hoe maak je zo'n spel?

Koedood: "We zijn eigenlijk gewoon begonnen met een eerste versie gebaseerd op een gesprek met het onderzoeksteam. Vervolgens hebben we dat met de onderzoekers meerdere keren in korte tijd getest. Met die input hebben we het ontwerp steeds verder aangepast. Het moet goed aansluiten bij het onderzoek, maar het moet ook spannend zijn."

Hoe reageerden congresdeelnemers op het spel?

Koedood: "Er was veel enthousiasme. De experts verbaasden zich in eerste instantie over een spel van de Rekenkamer, maar tijdens het spelen werd snel duidelijk dat het rapport verwerkt zat in het spel."

Bergsma: "We hebben wel geleerd dat het belangrijk is om achteraf onze bevindingen goed toe te lichten, want een spel mist natuurlijk op sommige punten wel wat nuance. Maar het is echt leuk om te doen. Een groepje liep wat achter op het tijdschema maar wilde niet stoppen omdat ze het spel af wilden maken. Zelfs mensen die erg kritisch waren op ons rapport, gaven ons complimenten over het spel. We zijn daarna gevraagd om dit bordspel ook elders te spelen. En uiteraard doen we dat ook, ter leering ende (heel veel) vermaeck!

Interview

Parlementaire verkenning strafrechtketen

Als de Tweede Kamer gedegen onderzoek wil doen naar een onderwerp, zonder daarbij het zware instrument van de parlementaire enquête te gebruiken, dan is er nu de 'parlementaire verkenning'. De allereerste werd afgelopen jaar gehouden en ging over de gehele strafrechtketen. Maar waar begin je? *Kamerleden Songül Mutluer (GroenLinks/PvdA)* en *Ulysse Ellian (VVD)* kregen hulp van de Algemene Rekenkamer.

Wat is een parlementaire verkenning en waarom is deze nodig?

Ellian: "We merkten dat de samenwerking tussen alle verschillende ketenpartners in het strafrecht, zoals politie, OM en rechtspraak, vaak moeizaam verloopt. Om dat te onderzoeken zochten we een middel dat lichter is dan de parlementaire enquête, maar wel zwaarder dan een gewoon rondetafelgesprek. We kwamen uit bij een nieuw instrument, de parlementaire verkenning. Geen commissie of verklaringen onder ede, wél een stevig onderzoek met een rapport over de stand van zaken."

Hoe heeft de Algemene Rekenkamer kunnen helpen?

Mutluer: "De Rekenkamer heeft ons enorm geholpen. Er waren in een jaar of 15 ruim 30 rekenkameronderzoeken gedaan naar de strafrechtketen, maar daar was tot dan toe weinig mee gedaan. In een technische briefing konden de onderzoekers ons precies vertellen waar de knelpunten zaten. Mijn aantekeningen van die briefing heb ik ook echt kunnen gebruiken in de gesprekken met partijen uit de keten. We spraken niet alleen met de politie, het OM en de rechtspraak, maar ook bijvoorbeeld met de reclassering. Zo konden we ons een beeld vormen over de hele keten."

Wat zijn de conclusies uit de verkenning en wat wordt daarmee gedaan?

Ellian: "Het systeem kost steeds meer geld, terwijl er toch meer zaken blijven liggen en er steeds minder strafzaken zijn. Dat kan niet de bedoeling zijn. We concludeerden onder meer dat de minister echt meer regie naar zich toe moet trekken om samenwerking tussen de partijen te verbeteren. Dat is lastig, omdat het raakt aan de scheiding der machten: de politiek mag zich niet te veel bemoeien met bijvoorbeeld het OM of de rechtspraak. Maar het is wel nodig en op onderdelen mag het ook. We wachten nu op een Kamerbrief. Daarin zal de minister reageren op het eindrapport van de parlementaire verkenning en op de motie die in juli Kamerbreed werd aangenomen. Daarin roepen we op tot betere prestaties van de strafrechtketen. We houden de vinger aan de pols."

Hoe heb je de samenwerking met de Rekenkamer ervaren?

Mutluer: "We wilden als rapporteurs heel graag in gesprek met de onderzoekers, maar daar werd heel voorzichtig over gedaan. Ik begrijp dat wel, de collegeleden zijn het politieke aanspreekpunt van de Rekenkamer, maar nu werd het wel onnodig ingewikkeld gemaakt om op inhoudelijk niveau van gedachten te wisselen. Daar heb ik me soms wel aan geërgerd. Maar buiten dat was ik erg blij met alle hulp. Ik durf wel te zeggen dat deze parlementaire verkenning niet gelukt was zonder de Algemene Rekenkamer."

Aandacht voor kwaliteit

De kwaliteit van ons onderzoek is cruciaal voor onze reputatie; daarom besteden wij daaraan veel aandacht. Wij proberen de kwaliteit van ons onderzoekswerk op verschillende manieren te garanderen, nog verder te verbeteren en te leren van de zaken die beter kunnen.

Professionaliteit en deskundigheid van onze medewerkers

Onze medewerkers zijn de belangrijkste pijler onder de kwaliteit van ons werk. We investeren daarom in hun professionaliteit en deskundigheid.
We doen dit onder meer door gekwalificeerd en divers personeel te werven, door onze medewerkers met inzet van opleidingen en trainingen verder te professionaliseren en door periodiek met onze medewerkers te spreken over hun functioneren. Daarnaast leggen onze medewerkers bij indiensttreding de eed of de belofte af. Ook moeten onze medewerkers zich houden aan de Gedragscode Integriteit Rijk.

Kwaliteit van onderzoeksproces en -producten

We besteden veel tijd en zorg aan de selectie van onderzoeksonderwerpen, het onderzoeksproces en de producten die daaruit voortkomen. Met verschillende instrumenten bewaken we dat onze onderzoeksproducten voldoen aan de kwaliteitscriteria die wij daarvoor hebben vastgesteld en dat we in ons werk zoveel mogelijk voldoen aan de internationale principes en standaarden voor rekenkamers.
We ronden onderzoeksprojecten standaard af met een interne evaluatie en nagesprekken met de belangrijkste onderzochte organisaties. Twee keer per jaar analyseren en bespreken we de verbeterpunten die hieruit naar voren komen. Ook volgen en evalueren we de opzet en werking van onderdelen van ons kwaliteitsmanagementsysteem voor het onderzoek. Ook in 2023 hebben we daar lessen uit getrokken, voor onder meer de opzet en de uitvoering van onze onderzoeken.

Externe beoordelingen publicaties door wetenschappers

In 2023 hebben we een selectie van onze publicaties laten beoordelen door externe deskundigen uit de wetenschap. Zij kijken zowel naar de strategische kwaliteit van ons werk (doen we de goede dingen?) als naar de technische kwaliteit (doen we de dingen goed?). Dit keer stonden 6 van onze focusrapporten uit de periode 2020-2023 centraal. Focusrapporten zijn bondige publicaties zonder oordelen en aanbevelingen over een actueel, scherp afgebakend onderwerp. Elk focusrapport is beoordeeld door een wetenschapper die inhoudelijk deskundig is in het onderzoeksonderwerp. Daarnaast zijn alle 6 rapporten beoordeeld door een deskundige op het gebied van tekst en beeld.

Uit de beoordelingen is naar voren gekomen dat de teksten in focusrapporten over het algemeen goed en toegankelijk zijn. Wel hebben de beoordelaars enige kritiek op het gebruikte beeldmateriaal en de aansluiting tussen tekst en beeld. Ook misten sommige beoordelaars een duidelijke boodschap of een expliciet oordeel in het focusrapport.

Naar aanleiding van de uitkomsten van de beoordelingen hebben wij intern uitgebreid gereflecteerd op mogelijkheden voor het verder ontwikkelen van dit type onderzoek, en op algemene verbeterpunten voor onze publicaties.

Opvolging aanbevelingen externe evaluatie door andere nationale rekenkamers (peer review)

In 2023 hebben we verder gewerkt aan de opvolging van de 13 aanbevelingen uit de evaluatie door andere nationale rekenkamers (peer review) van 2021. In bijlage 5 geven we per aanbeveling aan wat de stand van zaken is. Een peer review geldt als de zwaarste vorm van externe evaluatie die een nationale rekenkamer kan ondergaan. Nationale rekenkamers hebben een onafhankelijke positie en worden dus niet door de regering of het parlement onderzocht op hun presteren. Daarom organiseren nationale rekenkamers onderling reviews.

Samenwerken met andere rekenkamers

Internationale kennisuitwisseling

In de koepelorganisaties van rekenkamers zijn wij lid van werkgroepen en werken we informeel en flexibel samen met nationale rekenkamers. In de samenwerking kiezen we bewust voor thema's die een relatie hebben met de prioriteiten uit de strategie van onze organisatie. Daarnaast dragen we bij aan het verkleinen van de '*accountability gap*' in Europees verband. Voorbeelden van activiteiten die we in 2023 ondernamen zijn:

- EUROSAI, de organisatie van 51 nationale rekenkamers in of nabij Europa en de Europese Rekenkamer: in juli 2023 organiseerden wij samen met onze Britse collega's een driedaagse Summer School Focusonderzoek in Den Haag voor 28 collega's uit 17 Europese landen. Een focusonderzoek is een manier om sneller onderzoeksresultaten te delen door middel van een kort, feitelijk en helder rapport met een duidelijke vraagstelling.
- Het Contact Comité (CC), het overlegorgaan van de presidenten van rekenkamers van EU-landen en de Europese Rekenkamer: in juni 2023 vond de jaarlijkse vergadering van rekenkamerpresidenten plaats in Lissabon. Hoofdthema was het door de EU ingestelde Corona Herstelfonds van ongeveer € 800 miljard en de controlewerkzaamheden van de nationale rekenkamers en de Europese Rekenkamer op dat terrein. Op verzoek van de Poolse rekenkamer is ook afgesproken een CC-verklaring op te stellen naar aanleiding van de schending van de onafhankelijkheid van de Poolse rekenkamer en het uitblijven van de aanstelling van nieuwe collegeleden. Deze verklaring is op 22 november 2023 gepubliceerd.
- In het *Memorandum of Understanding (MoU) Data-analytics* werken 6 rekenkamers sinds 2017 samen op het gebied van data-analyse in de audit.
- Naast de Algemene Rekenkamer zijn dit de rekenkamers van Noorwegen, Finland, het Verenigd Koninkrijk, Brazilië en Duitsland. Het doel van deze samenwerking is om zowel specialisten als bestuurders die voorop lopen in data-analyse met elkaar in contact te brengen. Jaarlijks wordt er bij één van de deelnemende landen een bijeenkomst georganiseerd. Daarnaast werken de MoU-partners samen aan specifieke producten. In 2023 heeft het samenwerkingsverband een gezamenlijke applicatie opgeleverd waarmee ook niet-data-analisten *process-mining* kunnen toepassen

Institutionele ontwikkelingssamenwerking

Wij werken projectmatig samen met nationale rekenkamers in het buitenland aan hun institutionele ontwikkeling. Deze meerjarige projecten zijn opgezet op verzoek van deze rekenkamers en worden kostendekkend extern gefinancierd. In 2023 ging het om 4 projecten, die we in de volgende alinea's toelichten.

Sharaka-programma in Noord-Afrika en Midden-Oosten

In 2022 is het vervolg op het eerdere Sharaka-I programma van start gegaan. Dit vervolgprogramma loopt tot 2026 en wordt gefinancierd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken, als onderdeel van een breder programma om democratische transitie en goed bestuur in de Arabische regio te ondersteunen. In het programma werken we samen met de volgende landen: Jordanië, Palestijnse gebieden, Tunesië, Algerije, Marokko, Sudan, Libië en Irak. In 2023 hebben we bijgedragen aan zowel regionale als bilaterale activiteiten. Regionaal hebben we het onderzoek naar duurzame ontwikkelingsdoelstellingen ondersteund.

Kiesgroep-programma in Oost-Europa en de Balkan

In het Kiesgroep-programma werken wij samen met de rekenkamers van landen die deel uitmaken van de Nederlandse kiesgroepen bij het Internationaal Monetair Fonds (IMF), de Wereldbank en de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD). In 2023 werkten wij met de rekenkamers van Bosnië en Herzegovina, Georgië, Moldavië, Noord-Macedonië, Oekraïne en Roemenië aan strategische onderzoeksprogrammering. In de regionale samenwerking hebben we aandacht besteed aan de selectie van onderwerpen voor impactvol onderzoek, op basis van onder andere een risicoanalyse.

Makandra-programma in Suriname

Het Makandra-programma wordt gefinancierd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Als onderdeel van het Makandra-programma hebben de Algemene Rekenkamer en de Rekenkamer van Suriname in oktober 2023 een samenwerkingsovereenkomst getekend. De samenwerking met de Rekenkamer van Suriname loopt tot en met 2025 en heeft tot doel het doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek bij de Rekenkamer van Suriname te versterken. De eerste workshop werd in 2023 gehouden in Paramaribo.

Samenwerking met de Rekenkamer van Aruba

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties financiert de samenwerking met de Rekenkamer van Aruba. Deze samenwerking, die loopt tot en met 2024, heeft als doel de toegevoegde waarde van de Rekenkamer van Aruba te vergroten. Bijvoorbeeld als het gaat om de rol en de positie van de Rekenkamer van Aruba in het staatsbestel, en in het openbaar financieel managementsysteem. In 2023 werden de eerste activiteiten voor de samenwerking georganiseerd.

In 2023 werkte de Algemene Rekenkamer binnen 4 programma's samen met andere nationale rekenkamers

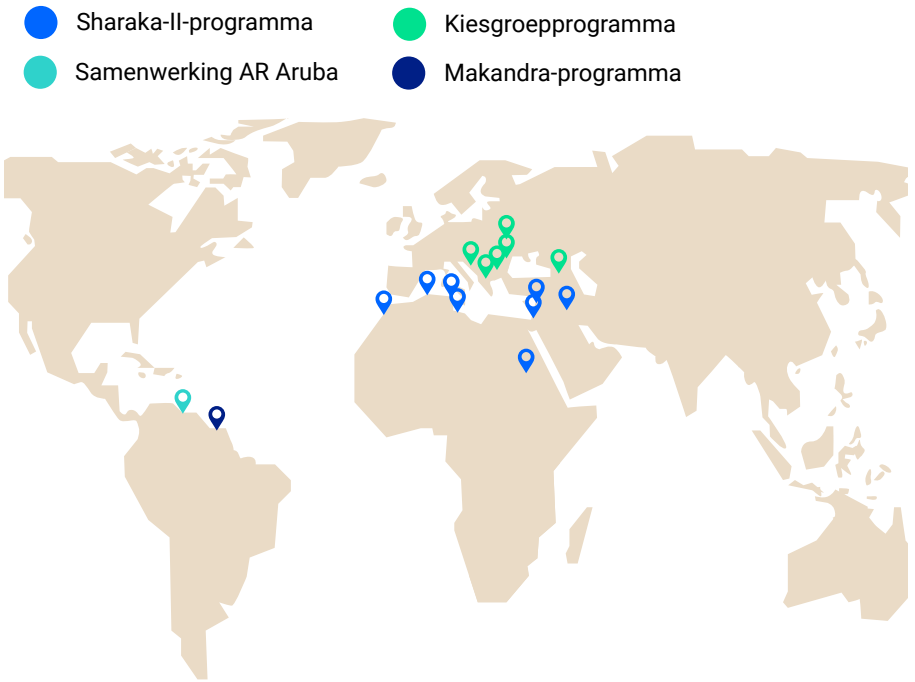

Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRR)

De Algemene Rekenkamer is lid van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRR). De NVRR biedt een platform voor de Nederlandse rekenkamers en zorgt voor kennisuitwisseling tussen de rekenkamers van gemeenten, provincies, waterschappen en het Rijk (Algemene Rekenkamer). Op 11 oktober 2023 heeft collegelid Barbara Joziasse een toespraak gehouden op het jubileumcongres van de NVRR. Medewerkers van de Algemene Rekenkamer hebben in 2023 workshops op de congressen van de NVRR en webinars voor NVRR-leden verzorgd.

Interview

Makandra-programma

De impact van de Algemene Rekenkamer reikt verder dan de landsgrenzen. Via verschillende projecten werken we samen met en ondersteunen we rekenkamers in andere landen. Zo begon de Algemene Rekenkamer in 2023 een samenwerkingsproject met de Rekenkamer van Suriname binnen het Makandra-programma. Het betekende voor *Jaco Alberts (onderzoeker bij de Algemene Rekenkamer)* en *Natasha Vredeberg (secretaris bij Rekenkamer van Suriname)* de start van een bijzondere samenwerking.

Hoe zijn de rekenkamers van Nederland en Suriname bij elkaar gekomen?

Vredeberg: "Die contacten waren er vroeger al, met name in de jaren '90, maar ze zijn daarna een tijdlang op een laag pitje beland. In 2020 hebben we het opnieuw opgepakt omdat we weer aan de slag wilden met doelmatigheidsonderzoeken. Daar hebben we in Suriname weinig ervaring mee. Het is wel een onderdeel van ons mandaat, maar we hadden er de kennis en ervaring niet voor in huis omdat onze onderzoekers het nog nooit hadden gedaan. We zijn op zoek gegaan naar een geschikte partner om dit deel van ons mandaat op te pakken. Via het Makandra-programma, gefinancierd door het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken, zijn we bij de Nederlandse rekenkamer terechtgekomen. Die samenwerking loopt erg goed. In oktober dit jaar vond de bestuurlijke aftrap voor onze samenwerking plaats in Den Haag waarbij een *Memorandum of Understanding*, een MoU, is ondertekend."

En om die reden reisde er dus een Surinaamse delegatie naar Nederland?

Vredeberg: "We kwamen begin oktober naar Nederland. Dat was onder andere om officieel het MoU te tekenen en onze samenwerking te bekrachtigen, maar we hebben in die week ook kennisgemaakt met het college en andere partners van de Algemene Rekenkamer zoals de Tweede Kamer en de Nationale Ombudsman. Daarna hebben we ook een bezoek gebracht aan onze eigen ambassadeur. Zo werd de samenwerking officieel gestart."

Hoe ziet die samenwerking eruit?

Alberts: "Na de ondertekening ben ik met 2 collega's eind oktober naar Suriname gevlogen voor een eerste trainingsweek. De Rekenkamer van Suriname wil graag doelmatigheidsonderzoeken doen, en wij delen daarover kennis en ervaring met elkaar. We begeleiden 2 kleine teams die ieder een onderzoek uitvoeren. Eén onderzoek gaat over het nationaal vervoersbedrijf, het andere over exportpromotie. Die eerste trainingsweek stond in het teken van een onderzoeksplan dat naar verwachting eind 2024 resultaten zal opleveren. Het zijn intensieve dagen, het gaat om iets groots: de versterking van democratische controle en het functioneren van de overheid. Dat is iets waar we als Nederland zelf mee worstelen, en in Suriname is dit zeker het geval. Met elkaar zaken uitwisselen die beide kanten versterken, vind ik enorm interessant. Wij waren superenthousiast en de collega's uit Suriname gelukkig ook."

Hoe intensief is het contact?

Alberts: "Behoorlijk intensief. Niet alleen qua werk dat we erin steken, maar we spreken elkaar ook regelmatig. In april zien we elkaar weer. We gaan dan naar Suriname voor een tweede trainingsweek. In de tussentijd houden we ook online bijeenkomsten om bij te praten met de collega's in Suriname, vorige week nog. Maar de videoverbinding is niet altijd optimaal, dus fysieke ontmoetingen zijn toch altijd beter. We verheugen ons er enorm op om elkaar weer te zien."

Over dit verslag

Over onze activiteiten in het voorafgaande jaar doen wij verslag in twee publicaties. De planning daarvan voor 2024 is als volgt:

- *Verslag van werkzaamheden 2023* (27 maart 2024);
- *Jaarverslag 2023 Algemene Rekenkamer* (15 mei 2024, als onderdeel van het jaarverslag over de Hoge Colleges van Staat dat de minister van BZK publiceert);

Verslag van werkzaamheden 2023

Op 27 maart publiceren wij ons *Verslag van werkzaamheden 2023*. Met het uitbrengen van dit overzicht voldoen wij aan de wettelijke verplichting om jaarlijks vóór 1 april een verslag van werkzaamheden aan te bieden aan de Koning en aan de Staten-Generaal.

Jaarverslag 2023 Algemene Rekenkamer

De minister van BZK is verantwoordelijk voor het begrotingsbeheer van de Hoge Colleges van Staat, waartoe ook de Algemene Rekenkamer behoort. Op 15 mei 2024 wordt het jaarverslag van de Algemene Rekenkamer (over 2023) als onderdeel van begrotingshoofdstuk IIB aangeboden aan het parlement. Tegelijkertijd zullen wij op 15 mei de bedrijfsvoeringsinformatie over de Algemene Rekenkamer op onze website actualiseren.

Verantwoording Verslag van werkzaamheden

De tekst van het *Verslag van werkzaamheden 2023* van de Algemene Rekenkamer is vastgesteld op 25 maart 2024 en op 27 maart 2024 aangeboden aan de voorzitter van de Tweede Kamer.

Contact

We hebben ons *Verslag van werkzaamheden 2023* met zorg samengesteld. Uw vragen of suggesties naar aanleiding van dit verslag horen we graag. U kunt een bericht sturen naar: voorlichting@rekenkamer.nl.

Algemene Rekenkamer
Lange Voorhout 8
Postbus 20015
2500 EA Den Haag

Bijlagen

Bijlage 1 Publicatieoverzicht 2023

Rapporten, brieven en andere publicaties van de Algemene Rekenkamer

Nr.	Publicatiedatum	Titel	Soort publicatie
1.	18 januari 2023	Focus op opvangcapaciteit voor asielzoekers	Rapport
2.	25 januari 2023	Brief aan de Tweede Kamer - Inzicht in uitgaven klimaatbeleid	Brief
3.	30 januari 2023	Uitkomsten onderzoek geheime uitgaven en ontvangsten BZK	Vertrouwelijke brief aan minister van BZK
4.	30 januari 2023	Uitkomsten onderzoek geheime uitgaven en ontvangsten JenV	Vertrouwelijke brief aan minister van JenV
5.	30 januari 2023	Uitkomsten onderzoek geheime uitgaven en ontvangsten Defensie	Vertrouwelijke brief aan minister van Defensie
6.	13 februari 2023	Brief aan de Tweede Kamer – Punten van aandacht bij het Strategisch Vastgoedplan 2022 (SVP) Defensie	Brief
7.	15 maart 2023	(titel wordt niet bekend gemaakt)	Vertrouwelijk rapport aan de CIVD
8.	23 maart 2023	Betalingsregelingen bij uitvoeringsorganisaties van het Rijk	Rapport
9.	29 maart 2023	Digitale identiteit vraagt veel van DigiD en eHerkenning	Rapport
10.	30 maart 2023	Verslag van werkzaamheden 2022	Andere publicatie
11.	30 maart 2023	Brief aan de Tweede Kamer – Omgang met de AVG in relatie tot uitvoering overheidstaken	Brief
12.	13 april 2023	Georganiseerde onmacht; Over de rol van de rijksoverheid bij de jeugdbescherming	Rapport
13.	17 mei 2023	Geïntegreerd Jaarverslag Algemene Rekenkamer 2022	Andere publicatie

Nr.	Publicatiedatum	Titel	Soort publicatie
14.	17 mei 2023	Brief aan de Tweede Kamer – Achtste publicatie rond coronarekening	Andere publicatie
15.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022: Staat van de rijksverantwoording 2022; Ten geleide: van de dingen die niet voorbijgaan	VO-rapport
16.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 De Koning (I)	VO-rapport
17.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Staten-Generaal (IIA)	VO-rapport
18.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB)	VO-rapport
19.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Algemene Zaken (III)	VO-rapport
20.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Koninkrijksrelaties IV en BES-fonds (H)	VO-rapport
21.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Buitenlandse Zaken (V)	VO-rapport
22.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI)	VO-rapport
23.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)	VO-rapport
24.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2023 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII), AIVD	Vertrouwelijke brief aan de CIVD
25.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII)	VO-rapport
26.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Financiën en Nationale Schuld (IX)	VO-rapport
27.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Defensie (X)	VO-rapport
28.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2023 Ministerie van Defensie (X), MIVD	Vertrouwelijke brief aan de CIVD
29.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (XII)	VO-rapport
30.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII)	VO-rapport

Nr.	Publicatiedatum	Titel	Soort publicatie
31.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) en Diergezondheidsfonds (F)	VO-rapport
32.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV)	VO-rapport
33.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI)	VO-rapport
34.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Buitenlandse Handel en Ontwikkelings-samenwerking (XVII)	VO-rapport
35.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Nationaal Groeifonds (XIX)	VO-rapport
36.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Mobiliteitsfonds (A)	VO-rapport
37.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Gemeentefonds (B)	VO-rapport
38.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Provinciefonds ©	VO-rapport
39.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Deltafonds (J)	VO-rapport
40.	17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Defensiematerieelbegrotingsfonds (K)	VO-rapport
41.	14 juni 2023	Focus op vogelgriep	Rapport
42.	15 juni 2023	EU-recht in de praktijk	Rapport
43.	15 juni 2023	Actualisatie webpagina EU	Andere publicatie
44.	12 september 2023	Gelijke kansen in het middelbaar beroepsonderwijs; Deel 1: Sturen op een goede uitgangspositie voor álle mbo-studenten	Rapport
45.	28 september 2023	Voortgangsmeter aanbevelingen 2023	Andere publicatie
46.	28 september 2023	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2024 (begrotingshoofdstuk V) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken	Brief

Nr.	Publicatiedatum	Titel	Soort publicatie
47.	28 september 2023	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2024 (begrotingshoofdstuk VI) van het Ministerie van Justitie en Veiligheid	Brief
48.	28 september 2023	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2024 van de begrotingshoofdstukken (B) Gemeentefonds, (C) Provinciefonds en van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)	Brief
49.	28 september 2023	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2024 van het Ministerie van Defensie en het Defensiematerieelbegrotingsfonds (respectievelijk begrotingshoofdstukken X en K)	Brief
50.	28 september 2023	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2024 (begrotingshoofdstuk IX) van het Ministerie van Financiën en de Nationale Schuld	Brief
51.	28 september 2023	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2024 (begrotingshoofdstuk XIV) van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	Brief
52.	28 september 2023	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2024 (begrotingshoofdstuk XV) van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	Brief
53.	28 september 2023	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2024 (begrotingshoofdstuk XVI) van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport	Brief
54.	28 september 2023	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2024 (begrotingshoofdstuk XIII) van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat	Brief
55.	10 oktober 2023	Focus op onveilige arbeidsomstandigheden	Rapport
56.	12 oktober 2023	Voorbij de dijk; Keuzes in het waterveiligheidsbeleid	Rapport
57.	18 december 2023	Uitkomsten onderzoek geheime uitgaven en ontvangsten BZK	Vertrouwelijke brief aan minister van BZK
58.	18 december 2023	Uitkomsten onderzoek geheime uitgaven en ontvangsten JenV	Vertrouwelijke brief aan minister van JenV
59.	18 december 2023	Uitkomsten onderzoek geheime uitgaven en ontvangsten Defensie	Vertrouwelijke brief aan minister van Defensie

Bijlage 2 Voorstellen voorgelegd op grond van de Comptabiliteitswet 2016

In 2023 is over 3 voornemens overleg met de Algemene Rekenkamer gevoerd. Het gaat om:

1. Wetsvoorstel Centralisatie ondersteuning onderwijs aan zieke leerlingen (OCW);
2. Voornemen tot oprichting van een rechtspersoon voor de bouw en exploitatie van de PALLAS-reactor in Petten (VWS);
3. Voornemen een stichting te doen oprichten voor het Nationaal Expertisecentrum Wetenschap en Samenleving (NEWS) (OCW).

Bijlage 3 Briefings en gesprekken Eerste en Tweede Kamer

Nr.	• Briefing of gesprek • Deelnemers briefing • Datum briefing	• Onderwerp briefing of gesprek • Rapport, brief, resultaten verantwoordingsonderzoek, en publicatiedatum
1.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie EZK 25 januari 2023	Brief aan de Tweede Kamer Inzicht in uitgaven klimaatbeleid 25 januari 2023
2.	Gesprek waarnemend president Ewout Irrgang met commissie-rapporteurs vaste commissie Digitale Zaken 1 februari 2023	
3.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie Buitenlandse Zaken 8 februari 2023	Briefing met een toelichting op governance en toezicht van de European Peace Facility door lid College van Auditors P. Doop (tevens lid ibd Algemene Rekenkamer)
4.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie JenV 15 februari 2023	Rapport Focus op opvangcapaciteit voor asielzoekers 18 januari 2023
5.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie LNV 16 februari 2023	Rapport Bosbeheer in beeld; Over (Staats)bosbeheer en bossenstrategie 6 december 2022
6.	Briefing Eerste Kamer commissie Europese Zaken, Financiën en Sociale Zaken 7 maart 2023	Rapport Toegevoegde waarde EU-subsidies in Nederland 18 oktober 2022
7.	Briefing voor rapporteurs Tweede Kamer vaste commissies EZK en LNV 13 maart 2023	Briefing over Instellingswet Klimaatfonds en Fonds Landelijk gebied en Natuur (stikstoffonds) Brieven met aandachtspunten bij ontwerpbegroting 2023 minister van EZK en minister van LNV 6 oktober 2022
8.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie SZW 23 maart 2023	Rapport Onderzoek Betalingsregelingen bij uitvoeringsorganisaties van het Rijk 23 maart 2023

Nr.	• Briefing of gesprek • Deelnemers briefing • Datum briefing	• Onderwerp briefing of gesprek • Rapport, brief, resultaten verantwoordingsonderzoek, en publicatiedatum
9.	Briefing Eerste Kamer vaste commissie Financiën, EZ en LNV 28 maart 2023	Briefing over inzet van en controle op fondsen • Kamerbrief Aandachtspunten bij coalitieakkoord voor debat regeringsverklaring 13 januari 2022 • Brieven met aandachtspunten bij ontwerpbegroting 2023 minister van EZK en minister van LNV 6 oktober 2022 • Rapport Warmtefonds: geen gratis geld 13 december 2022
10.	Briefing Eerste Kamer vaste commissie Immigratie en Asiel over onderzoek opvangcapaciteit asielzoekers 4 april 2023	Rapport Focus op opvangcapaciteit voor asielzoekers 18 januari 2023
11.	Periodiek overleg met commissie voor de Rijksuitgaven Lopende zaken en strategische thema's samenwerking Tweede Kamer en Algemene Rekenkamer 10 mei 2023	
12.	Aanbiedingstoespraak resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 door waarnemend president Ewout Irrgang in plenaire zaal Tweede Kamer 17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 17 mei 2023
13.	Gecombineerde briefing Tweede Kamer commissie voor de Rijksuitgaven en vaste commissie Financiën 17 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 17 mei 2023
14.	Deelname aan evenement V-100 van Tweede Kamer Korte toespraak door collegelid Barbara Joziasse bij overhandiging vragen burgers V-100 in Tweede Kamer met Kamervoorzitter Bergkamp 22 mei 2023	

Nr.	• Briefing of gesprek • Deelnemers briefing • Datum briefing	• Onderwerp briefing of gesprek • Rapport, brief, resultaten verantwoordingsonderzoek, en publicatiedatum
15.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie EZK 23 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Economische Zaken en Klimaat XIII 17 mei 2023
16.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie JenV 23 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI) 17 mei 2023
17.	Collegeleden wonen (afwisselend) als gast het plenaire verantwoordings-debat in de Tweede Kamer bij. 31 mei 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Staat van de rijksverantwoording 2022 17 mei 2023
18.	Briefing op verzoek van de Tweede Kamer met vaste commissie JenV 1 juni 2023	Briefing over de Parlementaire verkenning strafrechtketen
19.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie Digitale Zaken 6 juni 2023	• Rapport Digitale identiteit vraagt veel van DigiD en eHerkenning 29 maart 2023 • Resultaten Verantwoordingsonderzoek 2022 Informatiebeheer 17 mei 2023
20.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie LNV 7 juni 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) en Diergezondheidsfonds (F) 17 mei 2023
21.	Voorgesprek waarnemend president Ewout Irrgang met rapporteurs Pepijn van Houwelingen (FvD) en Jacqueline van den Hil (VVD) vaste commissie VWS inzake Tweede Kamer briefing VWS VO2022	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) 17 mei 2023
22.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie VWS 7 juni 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) 17 mei 2023 Daaraan voorafgaand gesprek met rapporteurs vaste commissie VWS over het jaarverslag 2022 van VWS
23.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie OCW 13 juni 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van OCW (VIII) 17 mei 2023
24.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie Defensie 14 juni 2023	Resultaten verantwoordingsonderzoek 2022 Ministerie van Defensie (X) 17 mei 2023

Nr.	• Briefing of gesprek • Deelnemers briefing • Datum briefing	• Onderwerp briefing of gesprek • Rapport, brief, resultaten verantwoordingsonderzoek, en publicatiedatum
25.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie LNV 14 juni 2023	Rapport Focus op vogelgriep 14 juni 2023
26.	Overleg collegelid Barbara Joziasse met Tweede Kamerlid VVD Fahid. Minhas over het Mobiliteitsfonds en Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (MIRT) 21 juni 2023	
27.	Ontvangst 30-tal leden Eerste Kamer bij de Algemene Rekenkamer. Gesprek met voltallig college op hoofdthema's en over opties versterking parlementaire democratie. 26 september 2023	
28.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie EZK 3 oktober 2023	Brief aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2024 (begrotingshoofdstuk XIII) van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat 28 september 2023
29.	Briefing Tweede Kamer vaste commissie IenW 12 oktober 2023	Rapport Voorbij de dijk; Keuzes in het waterveiligheidsbeleid 12 oktober 2023
30.	Briefing Eerste Kamer 28 november 2023	Briefing naar aanleiding van de parlementaire behandeling van aangepaste wetgeving Rapport Slagkracht AIVD en MIVD 22 april 2021

Bijlage 4 Externe activiteiten en media-optredens 2023

Nr.	Datum	Activiteit
1.	18 januari 2023	Opname NOS-item met collegelid Barbara Joziasse over de publicatie Focus op opvangcapaciteit voor asielzoekers (NOS Journaal van 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00 en 20.00 uur, NOS website.
2.	19 januari 2023	Blog van waarnemend president Ewout Irrgang Uitvoering is King, beleid is Queen.
3.	25 januari 2023	Publicatie brief over gefragmenteerde informatie kabinet over klimaatuitgaven toegelicht in Tweede Kamer door collegelid Barbara Joziasse; krijgt volop media-aandacht op basis van persbericht.
4.	26 januari 2023	Werkbezoek waarnemend president Ewout Irrgang en delegatie aan Belgisch Rekenhof in Brussel. Blog gepubliceerd op social media en website AR.
5.	1 februari 2023	Werkbezoeken collegelid Barbara Joziasse aan de commissaris van de Koning provincie Zeeland, Rijkswaterstaat, dijkgraaf en herdenking watersnoodramp 1953 krijgen aandacht in social media.
6.	13-17 februari 2023	Werkbezoek waarnemend president Ewout Irrgang aan Caribisch deel koninkrijk.
7.	20 februari 2023	Blog van waarnemend president Ewout Irrgang Samenwerken in de Caribische rijksdelen.
8.	28 februari 2023	Ontvangst delegatie Algerijnse rekenkamer door collegelid Barbara Joziasse krijgt aandacht in social media.
9.	4 april 2023	Ontvangst waarnemend president Ewout Irrgang delegatie Parliamentary Budget Office of Georgia.
10.	4 april 2023	Ontvangst collegelid Barbara Joziasse van 6 delegaties rekenkamers uit kiesgroeplanden.
11.	17 mei 2023	Persconferentie van waarnemend president Ewout Irrgang en collegelid.
12.	17 mei 2023	Waarnemend president Ewout Irrgang studiogast in Nieuwsuur over Verantwoordingsonderzoek. Interview Radio1-programma met het oog op morgen.
13.	23 mei 2023	Radio-interview collegelid Barbara Joziasse en marge van V-100 met streekomroep Bevelanden/Omroep Zeeland. Ook site: Desnoods hacken we de dijkbeveiliging, controle Rekenkamer is meer dan cijferwerk.
14.	14 juni 2023	Collegelid Barbara Joziasse te gast in Nieuwsuur over het rapport Focus op vogelziekte.
15.	20 juni 2023	Deelname collegelid Barbara Joziasse aan symposium De Nieuwe Denktank in De Balie over thema in hoeverre de overheid faalt, met enkele andere gastsprekers.

Nr.	Datum	Activiteit
16.	6 juli 2023	Blog collegelid Barbara Joziasse op site: Aantrekkelijk en riskant: rijksfondsen. Een bewerking van deze blog is als opinieartikel geplaatst in Het Financieele Dagblad van 31 juli 2023 onder de kop: Fondsen van de rijksoverheid zijn niet het nieuwe goud.
17.	2 augustus 2023	Interview waarnemend president Ewout Irrgang met de Volkskrant over de uitvoerbaarheid van partijprogramma's (in aanloop naar Kamer-verkiezingen van 22 november). Interview gepubliceerd in de krant van 4 augustus: Rekenkamer is bang voor onuitvoerbare partijprogramma's: 'Houd het simpel'. Dat leidt tot uitnodigingen van diverse andere media en optredens van Irrgang voor Radio1-Journaal en voor tv-uitzending Nieuwsuur op 4 augustus.
18.	13 september 2023	Interview collegelid Barbara Joziasse voor universiteitsbladen (via HOP) over samenwerking met wetenschap.
19.	13 september 2023	Collegelid Barbara Joziasse heeft een kort live gesprek Radio1 journaal n.a.v. publicatie deel 1 Gelijke kansen in het mbo.
20.	14 september 2023	Introductie door president Pieter Duisenberg op het door de Algemene Rekenkamer georganiseerde Audit- en evaluatorenfestival.
21.	18 september 2023	Optreden collegelid Barbara Joziasse tijdens masterclass (financieel) Journalisten.
22.	18 september 2023	Interview collegelid Ewout Irrgang en directeur onderzoek Miranda Pirkovski in vakblad/site iBestuur over digitalisering en omgang met AVG. Interview verschijnt in 2024 in boek over dit thema.
23.	6 oktober 2023	Blog collegelid Ewout Irrgang Patroon afkeuringen doorbreken? Hoe kan het patroon van afkeurende verklaringen door de Europese Rekenkamer doorbroken worden?
24.	5/6 oktober 2023	Besloten briefing Tweede Kamer (Rijksuitgaven) met delegatie uit Suriname en ondertekening MoU door collegelid Barbara Joziasse en voorzitter Rekenkamer van Suriname voor ondersteuning bij doelmatigheidsonderzoeken (inzet social media).
25.	11 oktober 2023	Toespraak van collegelid Barbara Joziasse op jubileumcongres NVRR.
26.	18 oktober 2023	Optreden collegelid Barbara Joziasse bij masterclass voor master-studenten journalistiek aan UvA. Interview met UvA-studenten over publicatie Voorbij de dijk.
27.	3 november 2023	Optreden president Pieter Duisenberg bij de Academie van de Rechtsstaat.
28.	9 november 2023	Collegelid Barbara Joziasse gastspreker op het Delta Congres (n.a.v. onderzoek Voorbij de dijk).
29.	14 november	Collegelid Barbara Joziasse is aanwezig bij het symposium Big Science.
30.	24 november 2023	Collegelid Barbara Joziasse is Keynote speaker KNW bij het Watercongres naar aanleiding van het onderzoek over waterveiligheid. Rapport Voorbij de dijk, 12 oktober 2023.

Nr.	Datum	Activiteit
31.	27 november 2023	Collegelid Barbara Joziasse is aanwezig bij de bijeenkomst Huis voor Klokkenluiders / NSOB.
32.	29 november 2023	Blog van collegelid Ewout Irrgang Trots in Tripoli De Algemene Rekenkamer werkt in het kader van het Sharaka-programma samen met een aantal nationale rekenkamers in de Arabische wereld. Een daarvan is Libië. Collegelid Ewout Irrgang bezocht onlangs de rekenkamer in Libië en haar president.
33.	30 november 2023	Collegelid Barbara Joziasse houdt openingstoespraak voor het seminar EU Network Audit Energy.
34.	7 december 2023	Collegelid Ewout Irrgang is gastspreker bij het congres Rijksuitgaven aan Caribisch Nederland.
35.	18 december 2023	Speech (digitaal) van collegelid Ewout Irrgang voor het congres Domus Medica, per video aangeleverd.

Bijlage 5 Stand van zaken aanbevelingen externe evaluatie door andere nationale rekenkamers (peer review)

Op 25 januari 2021 is het rapport verschenen van een team van internationaal toonaangevende “Supreme Audit Institutions”, zoals “nationale Rekenkamers” internationaal worden aangeduid. Dit team bezocht onze organisatie voor een externe evaluatie, conform een internationale erkende wijze van toetsing van ons werk en onze werkwijze (peer review).

Zij hebben op ons verzoek een beoordeling gegeven van:

- onderwerpselectie en programmering;
- financial audit;
- doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek;
- kwaliteitsbeheersing.

Hieronder geven wij op hoofdlijnen weer waar wat we sinds 2021 aan deze 4 hoofdthema’s hebben gedaan. Vervolgens gaan wij in op de status van de 13 aanbevelingen uit deze peer review.

Hoofdthema 1 Onderwerpselectie en -programmering

We hebben invulling gegeven aan de aanbevelingen van het peer review-team om onze onderwerpselectie en -programmering te verbeteren. We hebben dit onder meer gedaan door onze strategie voor 2021-2025 uit te voeren en door voort te bouwen op activiteiten die we al hadden ingezet. Met ingang van 2022 gebruiken we een nieuw ontwikkelde methode voor een rijksbrede risicoanalyse bij de selectie van onderzoeksonderwerpen.

In 2023 is onze tweejaarlijkse Voortgangsmeter aanbevelingen verschenen. Daarnaast is in 2023 een pilot uitgevoerd waarin een dashboard is ontwikkeld dat inzicht geeft in de impact van ons werk. Dit dashboard zal in 2024 worden gevuld en daarna geëvalueerd.

Hoofdthema 2 Financial audit

Om opvolging te geven aan de aanbevelingen van het peer review-team over onze financial audit (een onderdeel van ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek), hebben we al in 2021 verschillende verbeteringen doorgevoerd. In 2021 hebben we in een brief aan de Tweede Kamer voorstellen gedaan om opvolging te geven aan de aanbeveling om minder te steunen op het werk van de Auditdienst Rijk en meer eigen onafhankelijke werkzaamheden uit te voeren die noodzakelijk zijn voor ons verantwoordingonderzoek.

Op 30 mei 2022 hebben de Eerste Kamer en de Tweede Kamer gezamenlijk een brief gestuurd aan de minister van Financiën met het verzoek voorstellen te doen voor de tekortkomingen die zij in het Nederlandse controlebestel zien. Voor beide Kamers ligt een regierol van de Algemene Rekenkamer ten opzichte van de Auditdienst Rijk in de rede om het Nederlandse controlebestel te versterken.

Op 8 november 2023 heeft de minister van Financiën hierop gereageerd. In een werkgroep zullen de Algemene Rekenkamer, het ministerie van Financiën en de Auditdienst Rijk drie denkrichtingen in kaart brengen om de ‘regierol’ voor de Algemene Rekenkamer in te richten. Deze denkrichtingen verschillen in impact en reikwijdte.

Het gaat om:

1. Verbetering en formalisering van de samenwerking tussen de AR en de ADR;
2. Regierol' voor de AR op de auditwerkzaamheden door de ADR voor het jaarlijks verantwoordingsonderzoek
3. Samenvoegen van (delen van) de AR en de ADR voor de wettelijke taak/ het verantwoordingsonderzoek.

De resultaten van deze werkgroep moeten in het voorjaar van 2024 bekend zijn.

Hoofdthema 3 Doelmatigheids- en doeltreffendheids-onderzoek

Wij hebben naar aanleiding van de aanbevelingen van het peer review-team een aantal verbeteringen aangebracht in ons doelmatigheids- en doeltreffend-heidsonderzoek. Zo maken wij in onze onderzoekspublicaties duidelijker of daarin een oordeel wordt gegeven of dat het een andersoortige publicatie betreft. Daarnaast hebben we de interne handleiding voor ons doelmatig-heids- en doeltreffendheidsonderzoek vernieuwd. De toepassing hiervan zorgt voor een robuuste aanpak voor de ontwikkeling van normen, zoals het peer review-team ook aanbeveelt.

Hoofdthema 4 Kwaliteitsbeheersing

We hebben sinds 2021 verbeterpunten doorgevoerd in ons kwaliteitssysteem naar aanleiding van de aanbevelingen van het peer review-team. Vanaf de start van ons verantwoordingsonderzoek 2023 hebben we een vernieuwde controleaanpak voor onze financial audit ingevoerd. Onderdeel hiervan is de vernieuwde interne kwaliteitstoetsing. Daarin staat de focus op de hoogste risico's centraal. Deze toetsing vindt voor Verantwoordingsdag plaats zoals aanbevolen door het peer-review team.

Status aanbevelingen van de peer review

Thema	Nr.	Aanbevelingen/peer review	2023
Onderwerp-selectie en programmering	1.	Verwoord duidelijk hoe Algemene Rekenkamer unieke functie vervult en invulling geeft aan mandaat.	implementatie in 2024
	2.	Ontwikkel rijksbrede risicoanalyse op hoog niveau, als grondslag voor programmering.	
	3.	Monitor systematisch verandering en verbetering die het gevolg zijn van het werk van de Algemene Rekenkamer.	implementatie in komende jaren
Financial audit	4.	Breng het belang van financiële verantwoording en financial audit onder aandacht.	
	5.	Stel controlestandaarden op en voer deze in.	
	6.	Zorg voor onafhankelijke planning en uitvoering van financial audits en heroverweeg zwaar steunen op interne auditor.	* Samen met stakeholders
	7.	Heroverweeg vorm en inhoud van de oordelen in financial audits.	
Performane audit	8.	Kies in alle rapporten met oordelen voor het opnemen van toetsende onderzoeksvragen.	
	9.	Zorg voor robuuste aanpak voor ontwikkelen van normen voor onderzoeken waarin het bedoeling is om oordelen te geven.	
	10.	Maak onderscheid tussen oordelende rapporten en andere onderzoekspublicaties.	
Kwaliteits-beheersing	11.	Actualiseer en onderhoud de handleidingen voor de financial audits en het doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek.	
	12.	Verlaag controlerisico door bevindingen uit kwaliteitsbeoordelingen financial audit af te handelen voor Verantwoordingsdag.	implementatie in 2024
	13.	Zorg voor systematische vastlegging en verspreiding van bevindingen van kwaliteitsbeoordelaars van doelmatigheidsonderzoeken.	

Algemene Rekenkamer
Postbus 20015
2500 EA Den Haag
070 342 44 00
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl